

Bram Peper

Voordat hij in 1982 burgemeester van Rotterdam werd werkte Bram Peper zestien jaar aan de sociale faculteit. Over hoe hij balanceerde op het breukvlak van wetenschap en openbaar bestuur en waarom hij er altijd naar streefde beide werelden te verenigen.

BRAM PEPER

In 1965 studeerde Bram Peper af aan de universiteit van Amsterdam. Zijn scriptie over de bevolkingsgroei op Java in de negentiende eeuw had de aandacht getrokken van Jan Breman, specialist op het gebied van niet-westerse sociologie. Breman, op dat moment druk bezig om de nog jonge sociale faculteit in Rotterdam te helpen uitbouwen, vroeg Peper om wetenschappelijk medewerker te worden. Dat verzoek kwam als geroepen. Peper had namelijk geen zin om in militaire dienst te gaan. 'Ik had geen principiële bezwaren, maar ik was 25 jaar en twee jaar militaire dienst vond ik verloren tijd. Als in die tijd een hoogleraar een brief schreef met de mededeling dat je onmisbaar was voor het wetenschappelijk onderwijs, hoefde je niet op te komen. De enige consequentie was wel dat ik vijf jaar de wetenschap moest dienen, maar dat vond ik geen enkel bezwaar.' Integendeel, Peper kreeg de gelegenheid te promoveren bij Jacques van Doorn, iemand die hij tijdens zijn studie altijd al zeer bewonderd had. 'De aanwezigheid van Van Doorn was voor mij doorslaggevend in mijn beslissing om naar Rotterdam te komen. Hij was voor mij de keizer der vijftigers. Een absolute kei, dat vind ik nog steeds.'

Peper kreeg een kamertje op het Sociologisch Instituut aan de St. Jobsweg. Dag in dag uit zwoegde hij

er op zijn promotieonderzoek naar de institutionalisering van het naoorlogse opbouwwerk. Het instituut stond onder leiding van Henk Becker. 'Een man met een bureaucratische inslag. Hij koesterde de opvatting dat ik met mijn promotieonderzoek in een productieproces zat en dus af en toe iets moest opleveren. Zo werkte dat niet bij mij. Ik dacht ik ben toch geen kantoorbediende. Ik zat daar maar, voortdurend naar buiten te kijken, naar die haven.' De eerste twee jaar verlieten dan ook moeizaam. Dat veranderde toen Peper in 1968 de directe assistent van Van Doorn werd. De samenwerking beviel goed, al was het soms ook vermoeiend. 'Van Doorn was niet zo snel onder de indruk en had vrijwel overal aanmerkingen op. In veruit de meeste gevallen had hij gelijk. Dat was soms wel wat ontmoedigend. Toen hij zag dat ik het moeilijk had met mijn dissertatie kreeg ik toestemming om een tijdje thuis te werken. Dat was een verademing. In een paar maanden tijd produceerde ik 250 bladzijden. Ineens lag het werk op tafel, al duurde het nog wel tot mei 1972 voordat ik daadwerkelijk promoveerde.'

In 1971 werd Peper lector in de beleidssociologie en in 1975 hoogleraar economische sociologie en sociaal-economisch beleid. Hij was een groot voorstander van de Rotterdamse formule. 'Ik geloofde heilig

in de formule. Dat was onze raison d'être. De maatschappij is een laboratorium en als je daar geen relatie mee onderhoudt, hoe weet je dan hoe de samenleving in elkaar zit, hoe organisaties werken, wat beleid is? In de jaren zeventig werd je voor conservatief versleten als je je op het terrein van het beleid begaf. Dan hield je je bezig met het functioneren van de gevestigde macht. Complete waanzin natuurlijk. De kwaliteit van je werk is niet gelegen in de vraag voor wie of waar je werkt, maar in het wetenschappelijke product. In de wetenschap is alles controleerbaar.'

Peper stak veel tijd in de voorbereiding van colleges en de kwaliteit van scripties. Onder studenten stond hij bekend als een afstandelijke maar ook als toegankelijke hoogleraar. 'Mijn missie was om studen-

'GOED BELEID KAN NIET ZONDER REFLECTIE'

ten het zelfvertrouwen te geven om zich na hun studie te kunnen handhaven in de maatschappij. Daarvoor moesten ze wel de diepte in. Wetenschap is niet oppervlakkig maar een serieuze affaire, wetenschap is pijn lijden. Net de Tour de France: als je het écht wil weten, dan moet je de Alpe d'Huez beklimmen. Ik deed mijn best een streng doch rechtvaardige leermeester te zijn. Ik hoefde niet de vriendelijke jongen uit te hangen. Studenten moesten er bij mij hard voor werken, maar als ik voldoende passie zag voor het onderzoek, dan was ik beschikbaar en toegankelijk.'

Peper combineerde intussen zijn wetenschappelijk werk steeds meer met functies buiten de universiteit. In '74 werd hij beleidsadviseur van de minister en staatssecretaris van CRM en in '75 tweede vice-voorzitter van de Partij van de Arbeid. Op de faculteit werd dat niet altijd even positief gewaardeerd. 'Ik bracht veel kennis in vanuit de praktijk. Dat leverde

vaak levendige en informele colleges op. Maar onder collega's was de ontvankelijkheid voor wat ik in de praktijk deed niet erg groot. Dat heeft er wel toe bijgedragen dat ik mij begon af te vragen, wat moet ik hier eigenlijk nog?' Die vraag werd vervolgens gevoed door de hevige stammenstrijd die de faculteit eind jaren zeventig in de greep hield als gevolg van eindeloze discussies over de vraag in hoeverre de Rotterdamse formule wel of niet moest worden nageleefd. Peper hield, mede namens Van Doorn en Buiten, een hartstochtelijk pleidooi voor een verdere verdieping van de formule, maar moest het uiteindelijk afleggen tegen de collega's die meer zagen in een verbreding van de opleiding en meer keuzemogelijkheden voor studenten. Begin jaren tachtig was Peper het 'muffe wereldje'

van de faculteit zat. Hij trok zich meer en meer terug en bereidde zich voor om een jaar lang in afzondering in Noorwegen een boek te schrijven. Totdat hem gevraagd werd André van der Louw op te volgen als burgemeester van Rotterdam. Peper aarzelde of hij de wetenschap achter zich wilde laten en vroeg bedenktijd. Mede op basis van het advies van prof. dr. H.W. Lambers, oud rector magnificus van de NEH, dat de stad toe was aan een burgemeester met een beschouwende manier van denken, aanvaardde Peper op 16 maart 1982 het ambt. Na zestien jaar lang de wereld van beleid en bestuur theoretisch te hebben benaderd, stelde Peper zich in zijn nieuwe rol als burgemeester ten doel de bestuurlijke praktijk te verwetenschappelijken. 'De wetenschap heeft mij nooit verlaten. Die manier van denken heb ik meegenomen in de overtuiging dat goed beleid niet zonder reflectie kan. Als burgemeester was ik altijd bezig vragen te stellen: hoe de zit stad in elkaar, waar

willen we in de toekomst met de stad naar toe, wat is het concept van het nieuwe Rotterdam?'

Peper probeerde zijn directe medewerkers ook op dit denkspoor te zetten. Soms voelde hij zich als een Amsterdammer tussen de Rotterdammers. 'Ik vond dat snelle gedoe in Rotterdam wel mooi, maar als je te snel een beslissing neemt over iets dat ingewikkeld is krijg je er later spijt van. Er zijn best zaken te combineren met Rotterdamse snelheid, maar er zijn nu eenmaal vraagstukken die net wat meer nadenken vereisen. Daarom wilde ik ruimte creëren om uitgebreid met elkaar te kunnen spreken over belangrijke, speciale onderwerpen. Gelukkig had ik goede wethouders om me heen bij wie dit aansloeg, zoals Joop Linthorst, Pim Vermeulen, Roel den Dunnen.'

In augustus 1998 verruilde Peper het Rotterdamse gemeentehuis voor het Haagse Binnenhof en werd hij minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In de ministerraad ('een eilandenrijk') was er nauwelijks ruimte voor bespiegeling. 'De maatschappij heeft juist behoefte aan mensen met diepgang. Dat brengt ook ontspanning aan in het bestuur. Kijk maar naar het levensverhaal van bijvoorbeeld Wim Duisenberg, Jelle Zijlstra, Johan Witteveen. Intelligente, verstandige mannen met een wetenschappelijke reputatie. Zij hebben iets extra's. Een regering die bestaat uit mensen die van begin af aan in de bossen van de politiek hebben gehangen doet het land te kort.' Ook in de Kamer vierde volgens Peper te veel de oppervlakkigheid hoogtij. 'Het Binnenhof is een bedrijf in zichzelf geworden. Kamerleden hebben de afgelopen jaren niet in de gaten gehad hoezeer zij vervreemdden van de maatschappij. Dat heeft nog maar eens aangetoond hoe belangrijk het is de samenleving te blijven te doorschouwen.'